

23.3.2016

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00031 Valtioneuvosto

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioivan parlamentaarisen työryhmän lausuntopyyntö (LVM/1955/05/2015)

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama Yleisradio Oy:n tehtäviä ja rahoitusta arvioiva parlamentaarinen työryhmä on pyytänyt Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:ltä lausuntoa sen tehtävänannossa mainituista asioista.

Kuluttajaliitto katsoo Yleisradio Oy:n keskeisimmän tehtävän olevan varmistaa kaikille suomalaisille mahdollisuus monipuolisten ja riippumattomien mediasisältöjen käyttämiseen. Tekniikan kehittymisen ja uusien toimintamallien kehittymisen myötä ihmisille on tarjolla entistä monipuolisempia sisältöjä ja näkökulmia. Suurin osa ihmisistä pystyy hyödyntämään uuden teknologian tarjoamat uudet mahdollisuudet. Kaikki eivät tähän kuitenkaan pysty joko puutteellisten taitojen tai riittävän nopeiden viestintäyhteyksien puuttumisen vuoksi. Kaupallisen median kannalta nämä ihmiset eivät ole useinkaan kiinnostavia: he eivät pysty maksamaan palveluista eivätkä tarjoa mainostajille merkittävää markkinaa. YLE:n tehtävänä on palvella myös näitä asiakkaita.

Median monipuolistuessa tarjolla on myös paljon epäluotettavaa sisältöä: tiedon tuottajat eivät välttämättä kykene tai halua varmistaa tiedon luotettavuutta tai antavat tarkoituksellisesti valheellista tietoa. Myös tarjottavat näkökulmat ovat yksipuolisia ja pyrkivät usein vahvistamaan sisällön tarjoajien ja lukijoiden ennakkoluuloja. Kuluttajaliitto näkee yhdeksi Yleisradio Oy:n keskeiseksi tehtäväksi luotettavan tiedon ja monipuolisten näkökulmien tarjoamisen.

Suuri osa kaupallista mediaa – erityisesti käyttäjille maksuton – on riippuvainen mainostajien rahoituksesta. Tällaiselle median on vaikeaa kertoa mainostajan kannalta kielteisiä asioita. Samoin tällaisten viestimien talous on riippuvainen mainostuloista, joten niiden on tarjottava sellaista sisältöä, joka saa riittävän suuren määrän maksukykyistä yleisöä. Kuluttajaliiton mielestä mainostajista riippumattoman Yleisradio Oy:n tehtävänä on tarjota yleisölle sellaisia sisältöjä ja näkökulmia, joita kaupallisesti ei voida tai kannata tarjota.

Tiedotusvälineitä on pidetty perinteisesti neljäntenä valtiomahtina, jonka tehtävänä on valvoa sekä poliittista, taloudellista että muuta vallankäyttöä ja muuta toimintaa sekä tuoda esiin havaittuja epäkohtia. Kuluttajaliitto yhtyy tähän näkemykseen ja katsoo juuri tämän eräksi keskeiseksi Yleisradion tehtäväksi. Kuluttajia koskevissa asioissa Kuluttajaliitto on huomionnut tämän esimerkiksi myöntämällä Vuoden Kuluttajateko 2011-palkinnon Yleisradion asiaohjelmille.

Kuluttajaliitto katsoo julkisen palvelun Yleisradio Oy:n erityistehtäväksi palvella myös sellaisia yleisöitä, joille näiden koon tai palvelun vaatimien erityisominaisuuksien vuoksi ei ole kaupallisesti kiinnostavaa tarjota mediasisältöjä. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi kielivähemmistöt tai vammaiset. Palveluiden vaatimia erityisominaisuuksia ovat esimerkiksi ohjelman vähemmistökielisyys (saamen eri muodot, romani tai viittomakieli) tai esteettömyys taikka tekstitys.

23.3.2016

Kuluttajaliitto katsoo, että periaatteessa Yleisradio Oy:n tehtävä ei ole kilpailla kaupallisen median kanssa. Tämän vuoksi YLEn tehtävänä ei välttämättä tulisikaan olla tarjota sellaisia sisältöjä (esimerkiksi viihdettä tai urheilua), joita kaupalliset kanavat pystyvät tarjoamaan riittävästi. Tällaisten sisältöjen osalta YLEn on kuitenkin varmistettava tarjonnan laadukkuus, monipuolisuus, asioiden riippumaton ja monipuolinen käsittely, saatavuus koko maassa sekä vammaisten ja vähemmistöjen asema.

Kuluttajaliiton mielestä Yleisradio Oy:n pitää pystyä tarjoamaan sisältöä monipuolisesti eri viestintäkanavissa: televisiossa, radiossa ja verkossa. Tekniikan kehittymisen ja median käyttötapojen muuttumisen myötä erityisesti verkkosisältöjen merkitys korostuu. Samalla, kun kaupallinen media siirtää esimerkiksi uutistarjontaansa maksumuurin taakse, YLEn ilmaiseksi tarjoamien sisältöjen merkitys korostuu erityisesti niiden ihmisten osalta, joilla ei ole varaa maksaa verkkosisällöistä. Samoin Yleisradion verkkosivuilla on kiinnitetty erityistä huomiota uutis- ja urheilusivujen esteettömyyteen.

Kuluttajaliitto pitää Yleisradio Oy:n nykyistä rahoitusmallia periaatteessa pääpiirteissään toimivana. On tärkeää varmistaa Yleisradiolle sellainen rahoituksen taso, että se pystyy selviytymään tehtävistään riittävän hyvin. Hallintoa ja toiminnan ohjausta kehitettäessä on varmistettava, että Yleisradion riippumattomuus sekä poliittisista että taloudellisista intresseistä varmistetaan.

Yleisradio Oy:n asemaa koskevan käsillä olevan selvityksen ohella on samaan aikaan meneillä muita hankkeita, jotka on otettava huomioon arvioitaessa YLEn rahoitusta ja julkisen palvelun tehtävää.

Tällä hetkellä on lausuntokierroksella televisio- ja radio-ohjelmien siirtovelvoitetta koskeva arviomuistio (LVM/571/03/2016). Siinä ehdotetaan, että kaupallisten kanavien osalta siirtovelvoitetta ei jatketa enää vuoden 2016 jälkeen. Ehdotetulla muutoksella voi olla merkitystä sekä näkö- ja kuulorajoitteisten oikeuden vastaanottajien viestejä että kaupallisten kanavien maantieteellisen peiton kannalta. Lisäksi maanpäällisen televisiotoiminnan seuraavaa teknologiasiirtymää valmisteleva työryhmän (LVM/2567/05/2012) työllä on merkitystä asian kannalta.

Kaikkiaan Kuluttajaliitto pitää Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää erittäin tärkeänä sekä demokratian, sananvapauden, viestinnän monipuolisuuden että viestinnän riippumattomuuden kannalta. Yleisradiolle on turvattava riittävät voimavarat tämän tehtävän turvaamiseksi. Pohdittaessa YLEn asemaa mediamarkkinoiden osana yleensä ja erityisesti sen ja kaupallisten viestintien tehtävien jakoa on otettava huomioon se, miten kaupallinen media pystyy tai haluaa palvella kaikkia suomalaisia heidän asuinpaikastaan tai toimintarajoitteistaan riippumatta.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Juha Beurling
pääsihteeri

Timo Niemi
lakimies